

معرفی آثار منقول تاریخی فرهنگی ثبت شده استان زنجان در فهرست آثار ملی کشور

پرستو قاسمی اندرود^۱

چکیده:

این نوشته شرایط ثبت آثار منقول تاریخی فرهنگی در ردیف آثار ملی کشور را توضیح داده و به معرفی ۳۰ اثر ثبت شده‌ی منقول تاریخی فرهنگی استان زنجان در فهرست آثار ملی تا پایان سال ۱۳۹۹ می‌پردازد.

واژگان کلیدی:

آثار منقول تاریخی فرهنگی، زنجان، فهرست آثار ملی منقول

مقدمه

هدف از ثبت آثار این است که آثار منقول تاریخی فرهنگی استانها که دارای ویژگیهای ثبت منقول بوده تحت حفاظت، نظارت و حمایت دولت قرار گیرند.

---

۱. کارشناس ارشد باستان شناسی، مسوول ثبت آثار منقول اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان زنجان

شورای عالی ثبت آثار به استناد قانون راجع به حفظ آثار ملی مصوب آبان ماه ۱۳۰۹ و آیین نامه مدیریت، ساماندهی، نظارت و حمایت از مالکان و دارندگان اموال فرهنگی تاریخی منقول مجاز مصوب ۱۳۸۴/۵/۵ هیات محترم وزیران، دستورالعملی را با مشارکت کارشناسان مرتبط با هدف ثبت میراث منقول ملی ارزشمند اقصی نقاط کشور به تصویب رساند.

معیارهای لازم در خصوص ثبت اثر منقول در فهرست آثار ملی :

- ۱- اثر جزء آثار شاخص یک دوره‌ی زمانی خاص باشد .
- ۲- اثر جزء آثار معدود و یا نادر در یک دوره‌ی زمانی خاص باشد .
- ۳- اثر با توجه به منابع موجود بیانگر رخداد‌های مهم تاریخ باشد .
- ۴- اثر دارای عمر بالای یکصد سال باشد .
- ۵- اثر از نظر هنری دارای ویژگی خاص باشد .
- ۶- اثر در رابطه با احیاء نام شخصیت های برجسته تاریخی فرهنگی یا متعلق به آنها باشد .
- ۷- اثر مربوط به باورها و نگرشهای دینی ، آیینی و اساطیری باشد .
- ۸- اثر به صورت سند و مدرک مکتوب و مصور فرهنگی تاریخی و هنری باشد .
- ۹- اثر نزد عامه مردم و عرف مورد احترام و توجه باشد .

آثار منقول ثبت شده استان زنجان:

تا پایان سال ۱۳۹۹ شمسی ۳۰ اثر منقول تاریخی فرهنگی استان زنجان در فهرست آثار ملی کشور ثبت شده که بر اساس قدمت معرفی می شوند :

۱ تا ۵- ظروف سفالی مکشوفه از گورستان جزلان تپه طارم :

سال کاوش باستان شناسی: ۱۳۹۰
 قدمت: هزاره اول ق م
 محل نگهداری: موزه باستان شناسی و مردان نمکی زنجان

۶- مرد نمکی شماره ۴:

ویژگی اثر: سالمترین و کاملترین مومیایی طبیعی نمکی مکشوفه از معدن نمک چهرآباد
اشیاء همراه جسد: پوستین حمل نمک ، گوشواره نقره ، چاقو در غلاف چرمی ، دو ظرف
سفالی کوچک

سال کشف: ۱۳۸۳

قدمت: ۲۳۵۰ سال پیش - دوره هخامنشی سن هنگام مرگ: ۱۶ سال
محل نگهداری: موزه باستان شناسی و مردان نمکی در عمارت ذوالفقاری زنجان

۷- ابزار معدن کاوی باستانی:

جنس: آهنی با دسته چوبی
 محل کشف: معدن نمک چهرآباد
 قدمت: هخامنشی - ساسانی
 محل نگهداری: موزه باستان شناسی و مردان نمکی در عمارت ذوالفقاری زنجان

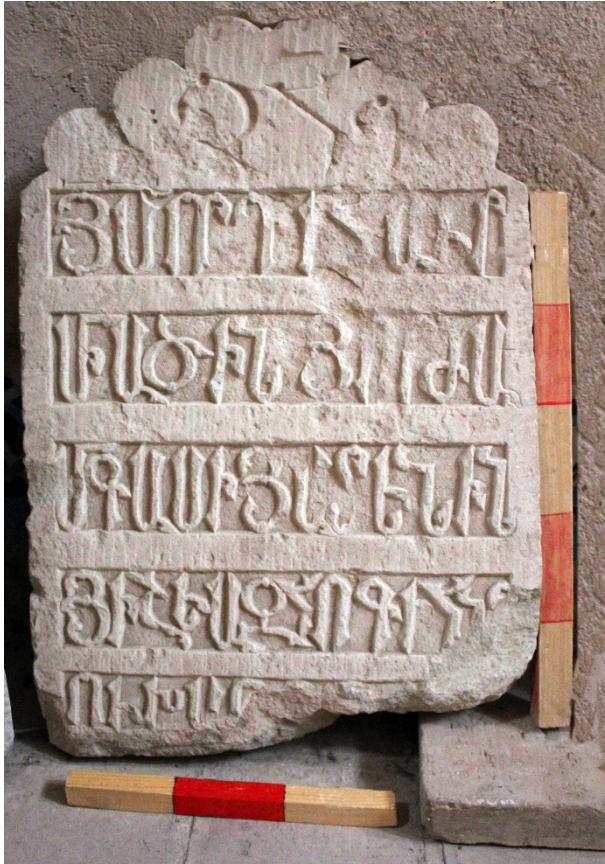
۸- ضریح چوبی بقعه قیدار نبی (ع):

ویژگی اثر: این ضریح یکی از شاهکارهای قرن هفتم هجری است. علاوه بر کتیبه آن دارای نقوش بسیار زیبا و بدیعی می باشد که ارزشمند بودن این اثر را دو چندان کرده است. طول: ۱۹۵ سانتیمتر، عرض: ۱۰۲ سانتیمتر، ارتفاع: ۱۲۰ سانتیمتر تاریخ: ۶۴۰ ه ق (دوره مغول)

سازنده: محمد بن عبدالله بن ابوالقاسم اصفهانی، علی نقار اصفهانی مالک: اداره اوقاف وامور خیریه شهرستان خدابنده

۹- سنگ قبر به خط ارمنی :

محل کشف: گورستان ارامنه شهر سلطانیه

اندازه: ۸*۴۷*۶۹ سانتی متر

نوع خط: ارمنی قدیم بنام گرابار

دوره تاریخی: ایلیخانی

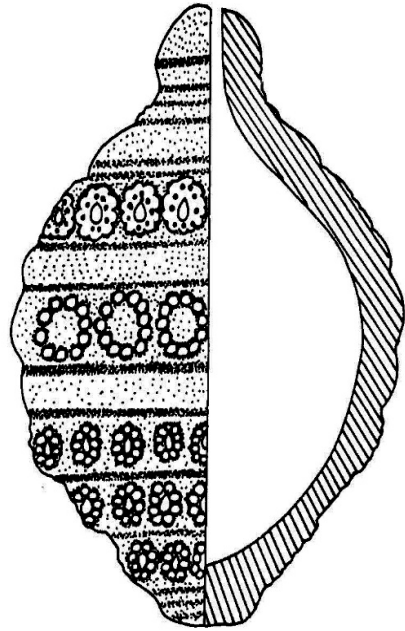
قدمت: ۷۴۴ ه ق

سال کشف: ۱۳۸۳

محل نمایش: موزه باستان شناسی سلطانیه (تربت خانه)

۱۰- فقاع سفالی مرصع کاری شده :

۰٫۵ ۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ۶ cm

محل کشف : کاوش های باستان شناسی سلطانیه

سال کشف : ۱۳۸۳

تکنیک : قالبی با نقوش برجسته با لعاب فیروزه ای

ارتفاع : ۱۲/۶ سانتیمتر

محل نگهداری : موزه باستان شناسی و مردان نمکی زنجان

۱۱ و ۱۲- قوچ های سنگی کتیبه دار :

با توجه به نسخه ارسالی

قوچ سمت بالا: محل کشف : شهرستان زنجان

کاربرد : سنگ قبر

دوره تاریخی : صفوی

محل نگهداری : موزه رختشویخانه زنجان

قوچ سمت پایین: محل کشف : منطقه سعیدآباد شهرستان ایجرود

کاربرد : سنگ قبر (کتیبه به خط ثلث حاوی آیه الکرسی و اشعاری از سعدی) دوره تاریخی:

صفوی

محل نگهداری: موزه باستان شناسی و مردان نمکی زنجان

۱۳- سنگ یادبود میر معصوم بکری :

جنس : مرمر سبزرنگ

اندازه: ۱۵*۶۳*۶۵ سانتی متر

نوع خط : نستعلیق

تاریخ: ۱۰۱۲ ه ق دوره شاه عباس صفوی

موضوع : سنگ یادبود میر معصوم بکری از سادات خراسان و از تاریخ نگاران مشهور گورکانیان هند و سفیر فرهنگی اکبرشاه گورکانی در دربار شاه عباس صفوی که در سفر خود به سلطانیه این اثر ارزشمند را به یادگار گذاشته است .

محل نگهداری : موزه سلطانیه

۱۴- سنگ مزار آقا محمد شریف ابن خواجه حیدر:

جنس : مرمر سفید

اندازه : ۱۵*۷۱*۱۸۵ سانتی متر

تاریخ : ۱۰۸۲ ه ق

دوره تاریخی : صفوی

محل نگهداری : موزه باستان شناسی سلطانیه (تربت خانه)

۱۵- ضریح چوبی امامزاده ابراهیم سجاس:

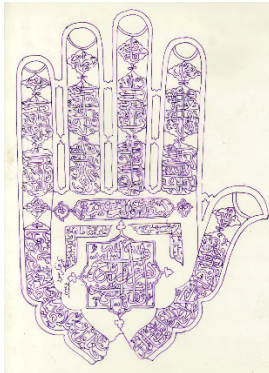
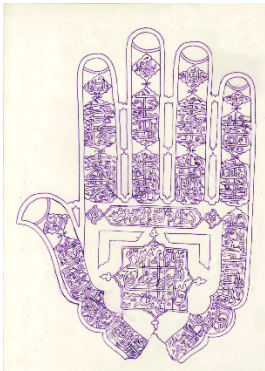
جنس: چوب گردو تاریخ: ۱۱۴۳ ه ق

دوره تاریخی: صفوی

کتیبه: آیه الکرسی، صلوات کبیر، تاریخ تعمیر، نام استادکار

مالکیت: اداره اوقاف و امور خیریه شهرستان خداپنده

۱۶- پنجه فلزی مربوط به عزاداری ایام محرم:

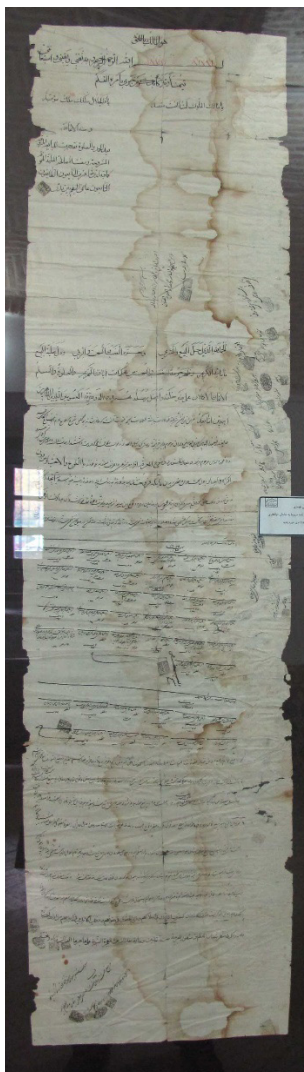

جنس: برنجی کتیبه: اسامی ۵ تن آل عبا، صلوات کبیر، آیه الکرسی، آیه ۱۳ سوره صف
 ،اسامی خداوند
 تاریخ: ۱۲۴۶ ه ق که دوره قاجار حک شده ولی سبک اصلی و نوع خط پنجه علم مربوط به
 دوره صفوی است.
 نوع خط: ثلث

محل کشف: اهدایی اهالی مسجد روستای کله سراز توابع شهرستان زنجان
 محل نگهداری: موزه باستان شناسی و مردان نمکی زنجان

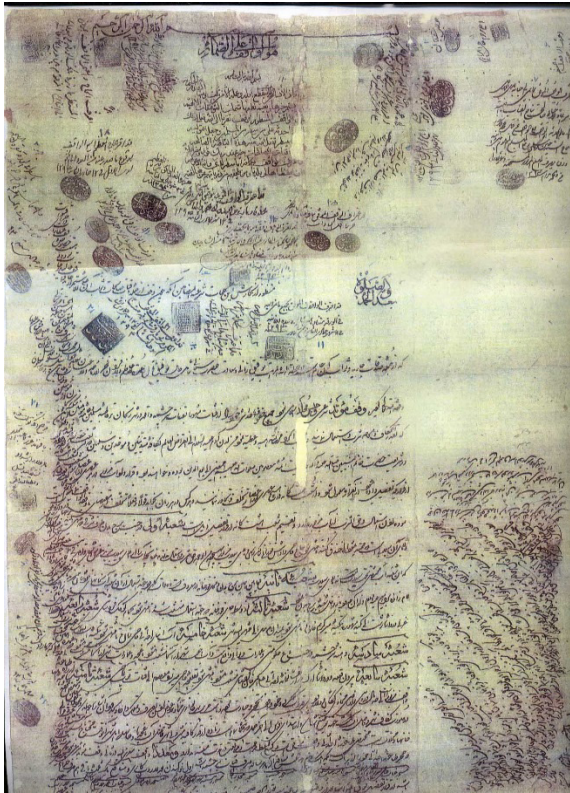
۱۷- مباحثه نامه خاندان ذوالفقاری:

تاریخ: ۱۱۸۰ ه ق (دوره زندیه) نوع خط: نسخ-ثلث
اندازه: ۳۲*۱۲۲ سانتیمتر
محل کشف: زیر شیروانی عمارت ذوالفقاری سال ۱۳۸۱
محل نگهداری: موزه باستان شناسی و مردان نمکی زنجان

۱۸- وقف نامه قنات سرچشمه زنجان :

سند وقف نامه قنات سرچشمه زنجان بزرگترین و مهمترین قنات زنجان در دوره قاجار از آثار
 حاج عبدالحسین تاجر زنجانی از اجداد خاندان خطیبی زنجان
 نوع خط : نستعلیق و شکسته نستعلیق
 اندازه : ۳۳*۴۳ سانتیمتر
 تاریخ سند : ۱۲۹۴ ه ق دوره قاجار
 مالکیت : از اسناد خانوادگی آقای بهمن خطیبی

۱۹- سنگ یادبود مسجد ارمغانخانه :

سنگ یادبود برجسته نصب شده در مسجد قدیمی شهر ارمغانخانه

جنس : مرمر سفید

نوع خط : نستعلیق

متن : آیه الکرسی ، نام بانی سنگ یادبود

تاریخ : ۱۲۷۳ ه ق دوره قاجار

اندازه : ۵۵*۸۳ سانتیمتر

مالکیت : اداره کل میراث فرهنگی ، صنایع دستی و گردشگری استان زنجان

۲۰- فرمان سنگی تخفیف مالیاتی:

جنس: مرمر

تاریخ: ۱۳۰۲ ه ق

اندازه: ۴۰*۶ سانتیمتر

محل نصب اولیه: داخل بازار قیصریه زنجان

مالکیت: اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان زنجان

۲۱- وقف نامه مسجد خانم زنجان:

اندازه: ۲۲*۱۷۵ سانتیمتر
نوع خط: نسخ-نستعلیق
مالکیت: خانواده ذوالفقاری

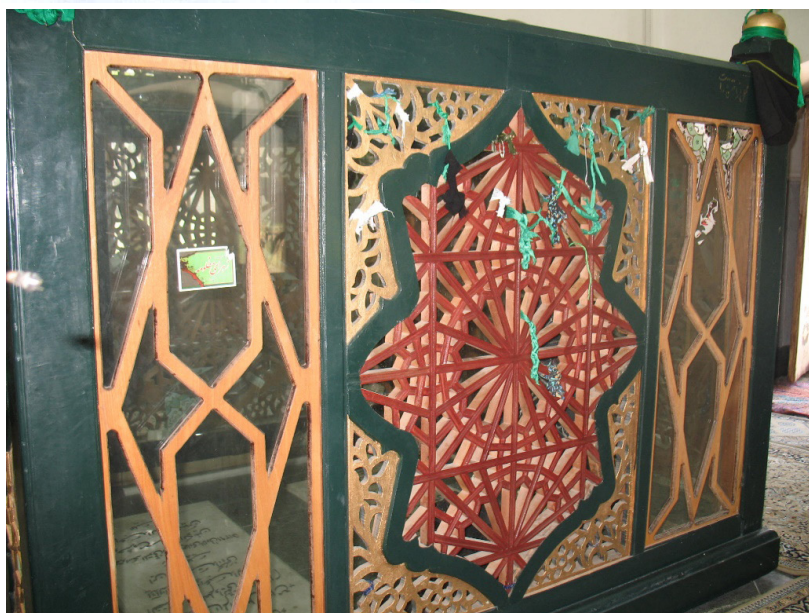
۲۲- سنگ قبر خلیل اله میرزا پسر عبدالله میرزا دارا نوه فتحعلی شاه قاجار:

جنس: مرمر سفید   نوع خط: ثلث
قدمت: ۱۲۴۳ ه ق دوره قاجار
محل نگهداری: انتقالی از امامزاده هاشم و عوف آب بر به اداره اوقاف و امور خیریه طارم

۲۳- ضریح چوبی بقعه سید محمد مجتهد زنجان:

جنس: چوب گردو   تزیینات کتیبه به خط نستعلیق، نقاشی روی چوب، مشبک گره
چینی
اندازه: ۱/۸۸*۱/۸۸، ارتفاع ۱/۴۴ متر   استادکار: عمل ابراهیم بروجردی

۲۴- سکه نقره‌ای ضرب دارالسعاده زنجان:

تاریخ: ۱۲۴۱ ه ق

دوره تاریخی: فتحعلی شاه قاجار

پشت سکه: ضرب دارالسعاده زنجان

روی سکه: سکه فتحعلی شاه خسرو صاحبقران

۱۲۴۱

مالکیت: بخش خصوصی، از اشیاء مجموعه دار مرتضی صمیمی فرد

۲۵- سکه فلوس ضرب زنجان:

جنس: مسی قدمت: صفوی روی سکه: ضرب زنجان پشت سکه: نقش طاووس

مالکیت: بخش خصوصی، از اشیاء مجموعه دار مرتضی صمیمی فرد

۲۶ و ۲۷ و ۲۸ - پنجه های علم مربوط به عزاداری ایام محرم :

جنس: نقره و مس تاریخ: ۱۲۳۴ ه ق ، ۱۲۵۲ ه ق ، ۱۳۴۸ ه ق
 دوره تاریخی: قاجار
 محل نگهداری: از اموال بقعه قیدار نبی (ع) است .
 مالکیت: اداره اوقاف و امور خیریه شهرستان خدابنده

۲۹- سنگ یادبود سر در حمام قدیمی مجاور حسینیه اعظم زنجان

از جنس رسوبی

با خط نستعلیق

سنه ۱۲۹۲ ه ق

طول ۳۹/۵ و عرض ۳۳ سانتی متر

متن کتیبه : هو الله تعالی تاریخ اتمام حمام نوبه اهتمام جناب اجل السادات العظام آقا

میرهدایت الله ملک التجار فی شهر رمضان المبارک سنه ۱۲۹۲

۳۰- علم فلزی مشبک کتیبه دار حسینیه اعظم زنجان

طول ۱۵۵ و عرض ۴۸ سانتی متر سال ساخت: ۱۲۲۱ ه ق
 متن کتیبه: صلوات الله على المرتضى والحسن والحسين وصل على زين العباد ومحمد باقر
 وجعفر صادق وموسى الكاظم وعلى الرضا ومحمد تقى وعلى النقى الحسن العسگرى وصل
 على حجه القائم وصاحب الزمان صلوات الله عليهم اجمعين